

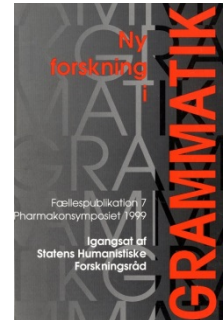
Ny Forskning i Grammatik

Titel: *Oui*: brug og funktion - nogle tendenser -

Forfatter: Christa Thomsen

Kilde: J. Nørgård-Sørensen, P. Durst-Andersen, L. Jansen, B. Lihn Jensen og J. Pedersen (red.). *Ny Forskning i Grammatik* 7, 2000, s. 287-308

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nfg/issue/archive>

© Forfatterne og Odense Universitetsforlag 2000

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af *Ny Forskning i Grammatik* (1993-2012) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Oui: brug og funktion

– nogle tendenser –

Christa Thomsen

1. Indledning

Jeg vil i denne artikel koncentrere mig om et aspekt, som jeg blev opmærksom på under arbejdet med min ph.d.-afhandling (jf. Thomsen 1998 og 2000), men som jeg ikke dengang havde tid til at gøre noget særligt ved, nemlig funktionen af det franske ord for *ja*, som er *oui*, både når det bruges alene, og når det bruges i en koncessiv struktur sammen med *mais*.

Den tilgang jeg har brugt i forbindelse med arbejdet med min ph.d.-afhandling er konversationsanalytisk (Sacks, Schegloff, m.fl.) og diskursanalytisk (Genève-skolen, Roulet m.fl.). Jeg vil her understrege, at jeg mener OG. For mig er konversationsanalysen nemlig forenelig med diskursanalysen, her Genève-modellen, eller sagt mere præcist: den danner et solidt fundament, som man kan hvile på eller vende tilbage til, når man ikke kan finde så meget hjælp i de rent sproglige instrukser. Herudover er mit arbejde baseret på argumentations- og høflighedsteorier, der har vist sig at være forenelige med de to nævnte paradigmer. For så vidt angår argumentation er der på den ene side tale om Ducrot, Moeschler og Nølke, hvis arbejder alle er forenelige med Genève-modellen, og på den anden side er der tale om amerikanerne Jackson og Jacobs, hvis arbejder er forenelige med konversationsanalysen. For så vidt angår høflighed er der tale om Brown & Levinson og Kerbrat-Orecchioni. Alle disse teorier og arbejder har også dannet udgangspunkt for denne artikel. Men samtidig interesserer jeg mig også for makrosyntaktiske problemstillinger (Berrendonner, Blanche-Benveniste), for hvad man kan kalde en slags samtals grammatik (eller måske syntaks), og hermed mener jeg ikke kun den velkendte turtagningsgrammatik.

Jeg vil her anlægge en praktisk synsvinkel for at anskueliggøre min fremgangsmåde. Rent teoretisk vil jeg således nøjes med at forklare de begreber og give de definitioner, der er absolut nødvendige for forståelsen.

Først (afsnit 2) vil jeg definere og give et eksempel på en af de struktureringskonflikter (jf. Bouchard 1987), jeg har fundet i mit korpus, der er sammensat af seks anmodningssekvenser i fem såkaldte autentiske forretningssamtaler (telefon). En struktureringskonflikt kan sige noget om, hvilke parametre, der kan være bestemmende for den funktion et bestemt ord eller udtryk har eller får i en samtale, hvordan man skal bruge et bestemt ord eller udtryk, hvis man vil bestræbe sig på at få modtager til at interpretere det på den ønskede måde. Visse rent sproglige instrukser, der vedrører argumentation og høflighed, kan således give anledning til forskellige tolkninger, hvilket strukturen afspejler (jf. Thomsen 1998 og 2000). Mange samtalesekvenser og mange ord og udtryk kan have såvel en argumentativ som en rituel funktion. Ydermere er der en form for interaktion mellem disse to former for interaktionel retorik. Det vil jeg vise i forbindelse med præsentationen af de strukturer, jeg har fundet. Når jeg således finder fænomenet struktureringskonflikter interessant, er det fordi det kan bruges til at vise, hvilke konsekvenser en bestemt måde at fremsætte et ord eller et udtryk på, kan have for argumentationsstrukturen i en samtale. Visse godt skjulte sproglige fænomener, der kan være kulturelt bestemte eller kan udsende kultursignaler (brug af forskellige høflighedsstrategier fx) kan med andre ord være udslagsgivende for den måde en samtale udvikler sig på. De kan således være udslagsgivende for resultatet af en diskussion eller en forhandling; et resultat, som kan komme bag på en af parterne, der måske føler sig misforstået og ikke får sagt det, han gerne ville have sagt. Problemet er, at de instrukser, der vedrører argumentation, har til formål at viderebringe det propositionelle indhold af et ord, et udtryk eller en hel sekvens, hvorimod de instrukser, der vedrører høflighed, har til formål at åbne kanalen eller opretholde de interpersonale relationer. Sidstnævnte instrukser pakker argumentationen ind¹. Det siger sig selv, at det har vidtrækkende conse-

1. Jeg takker Henning Nølke, der som min vejleder i ph.d.-forløbet foreslog mig at anlægge denne synsvinkel på høflighed.

kvenser, når en samtalepartner fejlinterpretierer så fundamentalt set forskellige instrukser. Jeg vil her præcisere, at udgangspunktet for mine analyser er et princip, som Moeschler (1989) har kaldt et dialogisk interpretationsprincip, hvorved forstås, at argumentation (og struktur) opstår som et resultat af interpretationsprocessen. Hvilken argumentation modtager opfatter, afhænger direkte af, hvorledes denne tolker det sproglige udtryk, der formidler argumentationen (jf. Nølke 1998).

Efter således først at have givet et eksempel på en struktureringskonflikt og vist, at det kan være svært at interpretere et *oui* – det vidste vi jo godt i forvejen, men vi ved mindre om, hvorfor det er svært, vil jeg præsentere de sekventielle placeringer, *oui* (og herunder *oui mais*) har i mit datamateriale og vise de overordnede strukturer, som disse størrelser kan indgå i, nemlig argumentative strukturer (afsnit 3) vs rituelle strukturer (afsnit 4). Med rituelle strukturer mener jeg strukturer, der relaterer sig til de interpersonale relationer og mere overordnet til høflighedsteorien. Vægten vil ligge på den mest komplekse af disse strukturer, nemlig den argumentative struktur. Endelig vil jeg på basis af denne analyse og ved også at se på de rent sproglige instrukser, der kan ledsage et *oui*, give et bud på, hvilke yderligere funktioner *oui* (og herunder *oui...mais*) har i franske forretningssamtaler (afsnit 5). Jeg vil understrege, at der kun er tale om nogle tendenser. Som en bibemærkning vil jeg dog nævne, at mit arbejde (og mit korpus) også gør det muligt at opstille et par hypoteser for afvigende måder at fremsætte *oui* (og *oui...mais*) på. Sådanne afvigelser er bl.a. interessante, fordi de kan give os kendskab til, hvorfor og hvordan misforståelser opstår. Det ser således ud til, at meget fine formulering-/udtalenuancer, herunder også pauselængden, er afgørende for modtagers interpretation, og at disse nuancer tilmed er kulturbestemte.

2. Struktureringskonflikter

Hvis samtalepartner (A) tolker et sprogligt udtryk på én måde, og samtalepartner (B) tolker det på en anden måde, er der tale om en såkaldt struktureringskonflikt. (A) og (B) viser dette ved, at de forsøger at få samtalen til at udvikle sig på hver sin måde, fordi et ord eller et udtryk tilsyneladende udsender instrukser, der ikke er entydige. Lad os se på

eksempel (1)², hvor konflikten markeres meget tydeligt, nemlig ved hjælp af en afbrydelse:

- (1) 495 B oui::
 496 A (euh: genre::) oui c'est ça les six premiers mois de
 497 quatre-[vingt seize ()]
 498 B [mais pourquoi qu'est-ce que c'est]
 499 A =six
 500 non les derniers mois de quatre-vingt quinze
 501 et puis là les premiers mois de quatre-vingt seize

Konflikten skyldes (B)'s måde at sige *oui* på i linie 495. (A) tolker dette *oui* som en accept af sin oprindelige anmodning og genfremsætter denne i en ny mere specifik form (linie 496-501). Han præciserer perioden. (A)'s brug af *euh:* (linie 496) og (B)'s *oui::* (i linie 495) udtalt med vokalforlængelse, gør det muligt for (A) at beholde ordet. (B) ville her have fortsat med et *mais*, hvilket afbrydelsen i linie 498 og den struktur der følger efter viser (det dialogiske interpretationsprincip). Der indledes nemlig en såkaldt forhandlingsaktivitet om anmodningens relevans (*oui: mais qu'est-ce que, mais c'est l'Allemagne hein ?, mais qu'est-ce que tu veux:*, i de efterfølgende linier), sagt med andre ord, så søger (B) efter en forbindelsesregel (et topos) mellem argument og konklusion.

2. Transskriptionskonventioner:

- = kæder ytringer sammen
 AH høj volumen
 [] overlappende tale begynder og ender
 pr:esque kolon angiver forlængelse af foregående lyd
 , apostrof angiver udeladte lyde i forhold til retsstavning
 ? stigende intonation (NB: jeg har endnu ikke angivet fortsættende og faldende intonation i transskriptionerne, selvom jeg ved hjælp af gentagne lytninger til båndene bruger disse træk i mine analyser)
- Oval understregning angiver betoning
 () lyd, som ikke kan identificeres
 (il y a) tvivl om ord eller lyd
 (()) kommentarer
 > < langsom tale begynder og ender
 « Oval » navne og andet som er anonymiseret
 .hh, hh. indånding vs udånding

sion. (A)'s meget målrettede argumentationsstrategi eller styrende samtalestil, der fx viser sig i brugen af *euh*: og argumentativ underordning, imødegås til dels af (B)'s koncessive *oui...mais* strategi (eller konsensussøgende samtalestil). Problemet er, at *oui* og *oui...mais* ikke overraskende kan have forskellige funktioner og at de sproglige instrukser, der ledsager et *oui* og et *oui...mais* af én type ikke er de samme som dem, der ledsager et *oui* og et *oui...mais* af en anden type. Hvilke sproglige instrukser, der kan være tale om, vil vi se på i afsnit 5.

Lad os først se på, hvordan vi overhovedet kan nå frem til at sige noget om, hvilke funktioner en diskurspartikel som *oui* kan have. Jeg vil som allerede nævnt først vise, at *oui* overordnet kan have to funktioner: en argumentativ funktion *vs* en rituel funktion, funktioner, der kan udledes af de strukturer *oui* indgår i.

3. Argumentative strukturer

3.1. Lineære argumentative strukturer: udvidelser

Til at lokalisere argumentationen på det lineære niveau har jeg anvendt den model, der er udviklet af amerikanerne Jackson og Jacobs inden for rammerne af konversationsanalysen. Jeg har gjort brug af de iagttagelser, konversationsanalytikerne har gjort med hensyn til, hvordan turtagningsystemet fungerer, herunder hvordan pauser, overlappende tale og afbrydelser fungerer. Jeg har endvidere gjort brug af konversationsanalytikernes iagttagelser med hensyn til den kohærens-skabende funktion, som de såkaldte parsekvenser eller tilpassede par har i samtaler. En anmodning og en accept af denne er fx en parsekvens. Ved hjælp af begrebet parsekvens er det muligt at lokalisere potentielt argumentative strukturer i samtaler, nemlig udvidelser i form af underordnede sekvenser, der er placeret 1) før den egentlige, overordnede parsekvens (præsekvenser), 2) mellem første og anden del af den overordnede parsekvens (indskudte sekvenser) eller 3) efter den overordnede parsekvens (postsekvenser). Den sidste form for udvidelse, der er potentielt argumentativ, er 4) en udvidelse i form af en sproghandling, der underbygger en anden sproghandling. Alle disse fire former for udvidelser er kun potentielt argumentative. Argumentation i samtaler er nemlig i henhold til Jackson og Jacobs indsi-

gelsesrelevante udvidelser af sproghandlinger, et begreb som ikke altid er operationelt. Jeg har baseret mine tolkninger på de informationer, som især samtalens rent strukturelle udvikling, men også indhold og kontekst kan give. Kendskabet til, hvordan de franske konnektorer fungerer, samt anvendelsen af Genève-modellen har tilført min tolkning en ekstra dimension. Jeg vender tilbage hertil, idet jeg efter at have givet eksempler på lineære argumentationsstrukturer, vil give et par eksempler på hierarkiske eller logiske argumentationsstrukturer.

Alle fire former for udvidelser optræder i mine data, men de optræder ikke nødvendigvis i én og samme samtale.

Alle anmodninger i mine samtaler indledes af en præsekvens, som enten har til opgave at åbne kanalen og dermed nedtone den potentielle trussel, som en anmodning udgør for modtager i henhold til høflighedsteorien:

(2)	466	A	et puis (y a bien un point) [Mari]anne?
	467	B	[oui]
	468		oui
	469-479	A	fremsættelse af anmodning

eller at sørge for, at de forberedende betingelser er i orden, det vil sige fx at sikre sig, at modtager kan acceptere anmodningen:

(3)	18	B	et puis la Camise m'a dit que () s'est épuisé
	19	A	exact
	20	B	chez eux
	21	A	exact
	22	B	et peut-être que <u>vous</u> vous auriez des possibilités alors euh (rire)?

Denne sidste form for udvidelser har en argumentativ funktion (indsigelsesrelevant udvidelse). De optræder hyppigt i mit datamateriale. I eksempel (3) forsikrer kunden sig fx i linie 18 om, at varen er udsolgt i en butikskæde, førend hun i linie 22 spørger distributøren, om han har mulighed for at fremskaffe den på anden måde.

Udvidelser i form af indskudte par optræder kun i ca. halvdelen af mine samtaler. De kan have til formål at identificere en potentiel indsigelse, således at anmodningen kan trækkes tilbage eller fremsættes i en ny form fremfor, at den bliver afvist. De kan også tjene til at afklare et underordnet spørgsmål, som nødvendigvis skal afklares, førend man kan vise enighed eller uenighed

(4)	44	A	.hh est-ce qu'éventuellement euh je peux m'y remettre?
	45	B	oui mais au point de vue délai?
	46	A	bon au point de vue délai [on pourra allonger]
	47	B	[aie aie aie ai]e

Udvidelser af denne type opfattes ofte som indsigelser alene p.g.a. deres placering. De har således en argumentativ funktion. Men indskudte par kan også blot tjene til at få yderligere information:

(5)	22	B	et peut-être que <u>vous</u> vous auriez des possibilités alors euh (rire)?
	23	A	vous avez eu qui à la Camise?
	24	B	ah j'ai eu un Monsieur sur le bureau du magasin de Lyon
	25	A	ah d'accord (.) ok
	26	B	hm voilà
	27	A	parce que vous êtes () Lyon?
	28	B	euh je suis sur Grenoble
	29		enfin dans la région de Grenoble
	30	A	aha (.) ben oui
	31		parce que euh: en ce qui nous concerne si vous voulez () bon euh:
	32		on fabrique toujours ce modèle là ...

Udvidelser af denne type har snarere en kommunikativ funktion. De skal sikre forståelsen. Det ser generelt ud til, at en anmodning lettere accepteres, hvis afsender først sikrer sig, at de forberedende betingelser er i orden, at modtager fx kan og vil acceptere anmodningen. I eksempel (6) er det således interessant at bemærke, at afsender ændrer strategi fra brugen af en præsekvens uden argumentativ funktion (*et puis* i linie 466, som

blot åbner kanalen) til brugen af en præsekvens med en argumentativ funktion (*c'est vous ...* i linie 483), som kan puttes ind i en typisk argumentationsstruktur (fra *det er jer, der fremstiller produktet* i linie 483, via det implicite : *du har adgang til alle salgstal til så kan du ...* i linie 491), efter at modtager ikke umiddelbart har accepteret anmodningen:

- (6) 466 A et puis (y a bien un point) [Mari]anne
 467 B [oui]
 468 oui
 469 A je ne sais pas si tu peux me filer l'info
 470 mais moi ce qui m'intéresserait vraiment
 471 B mm:m
 472 A .hh
 473 (.)
 474 c'est l'évolution sur trois ans
 475 si tu peux me la filer
 476 >même si c'est une dimension un peu confi-
 dentielle (.)<
 477 B (voix monotone) oui::
 478 de quoi
 479 A des volumes (.) « Oval » que vous faites
 480 (.)
 481 AH::
 482 (.)
 483 A c'est [vous qui (faites)] les marques « Oval »?
 484 B [ah mais ça fait]
 485 oui oui oui
 486 mais ça fait même pas trois ans hein ?
 487 ça fait même pas trois ans
 488 je pense qu'ils ont commencé en janvier l'année
 passée
 489 .hh
 490 mais j::: ça je peux oui oui
 491 A tu peux essayer de me donner les [volumes]
 492 B [oui oui]
 493 par téléphone hein (rire)?
 494 A oui: bien sûr par téléphone
 495 B oui::

Postsekvenser optræder i mine samtaler, når modtager ikke umiddelbart kan acceptere en anmodning. Der indledes med andre ord en såkaldt forhandlingsaktivitet, der overordnet tjener til at løse uoverensstemmelsen eller til at nå til enighed. Mere specifikt har sådanne sekvenser to formål. Enten at genfremsætte en anmodning eller at finde ud af, hvad formålet er med anmodningen. I (7) stilles der fx spørgsmålstejn ved anmodningens relevans :

(7)	502	B	oui:
	503		mais qu'est-ce [que]
	504	A	[ça] marche bien il paraît
	505		il paraît que c'est un gros succès
	506	B	mais c'est l'Allemagne hein?

Disse udvidelser er argumentative, hvis det er relevant for modtager at komme med indsigelser. (7) er en udvidelse, der udfylder en høflighedsfunktion (fremprovokeret af modpartens uhøflige sproglige adfærd). Den der fremsætter en anmodning bør begrunde den, hvis han vil være høflig. Det skete ikke i den anmodning, der gik forud for eks. (7).

Udvidelser i form af underordnede sproghandlinger optræder hyppigt i mine samtaler. De har en argumentativ funktion, hvis de bruges til at underbygge en anden sproghandling. Men ofte har de samtidig en mere rituel funktion. I mine samtaler indledes argumenter ofte af *parce que*.

(8)	510	A	parce que le positionnement d' « Oval » en Allemagne est
intéressant [()]= |
|-----|-----|---|--|

eller af *même si*, når der er tale om afsenders egen 'indbyggede' modargumentation:

(9)	476	A	>même si c'est une dimension un peu confidentielle (.)<

Efter at have givet eksempler på, hvordan argumentationen kan afdækkes på det lineære plan, vil jeg nu give eksempler på, hvordan den kan afdækkes på det hierarkiske (logiske) plan.

- 501 et puis là les premiers mois de quatre-vingt seize
 502 B oui:
 503 mais qu'est-ce [que]
 504 A [ça] marche bien il paraît
 505 il paraît que c'est un gros succès
 506 B mais c'est l'Allemagne hein?
 507 A ouai
 508 B mais qu'est-ce que tu veux ::

Den strategi, der anvendes af den person, der accepterer anmodningen er ofte en såkaldt retroaktiv strategi (ofte af typen *oui...mais*), en koncessiv, diskursiv bevægelse (cf. eks. (10), linie 502-503 og (11), linie 492-493):

- (11) 491 A () tu peux essayer de me donner les [volumes]?
 492 B [oui oui]
 493 par téléphone hein (rire)?

Modtager bestræber sig på først at imødekomme anmodningen for derefter at opstille en betingelse eller bede afsender om at underbygge sin anmodning. Udtalen af *oui* varsler eller programmerer således den efterfølgende struktur.

Jeg vil nu kort præsentere nogle typiske høflighedsstrukturer eller -udtryk, der er relevante for det *oui...mais*, vi skal se på umiddelbart herefter.

4. Rituelle strukturer/høflighedsudtryk

I mine samtaler nedtoner afsenderen af en anmodning typisk denne ved hjælp af forskellige former for strategier (fx præsekvens, *je ne sais pas si, même si*, langsom tale, osv.) Ofte tager det lang tid (mange linier) at fremsætte en anmodning. Jf. (6).

Forskellige paraverbale markører fungerer som nedtonere (høj/lav stemmeføring, betoning, intonation, smilende stemme, langsom tale, pauser...). Jeg vil her nøjes med at sige, at anmodningen i mit data-materiale typisk fremsættes ved hjælp af langsom tale og tøve-signaler,

såsom fx *.hh* ledsaget af en venlig stemme. Disse markører gør diskursen mere høflig, bl.a. fordi de giver modtageren mulighed for at tænke og evt. tage ordet uden decideret at afbryde. Se fx de mange *oui*'er i eks. 12, som indikerer, at modparten tilsvarende høfligt giver taler lov til at fortsætte. *Ouai* optræder ofte efter en pause, hvilket kan være med til at indikere, at *ouai* (i forbindelse med svar på anmodninger) er den negative pol af *oui*:

- (12) 48 A >je comprends bien je vais vous dire euh
exactly
49 on a malgré tout actuellement un petit stock
quipermet
50 de démarrer l'opération<
51 B oui:
52 A >bon l'opération démarre exactement le: euh
lundi 2
53 janvier<
54 (.)
55 B ouai::
56 A >bon et se termine le samedi 21 janvier<
57 (.)
58 B ouai:
59 A bon .hh
60 >donc si éventuellement euh je peux avoir
une livraison
61 de sacs euh le 4 ou 5 janvier <
62 (.)
63 B ouai:

Parterne i mine samtaler benytter sig herudover af verbale nedtonere. Anmodningen fremsættes således typisk i form af et spørgsmål (direkte eller indirekte) og ledsages ofte af den høflige franske verbalform *le conditionnel*. Af andre verbale nedtonere i mine samtaler vil jeg især nævne brugen af præsekvenser.

Typiske høflighedsstrategier ved svar på anmodninger er formuleringer ved hjælp af hvilke parterne giver udtryk af at være enige, brug af fx koncessive strukturer, især *oui...mais*, (eller udtryk, der udfylder

samme funktion, såsom fx *ah...mais* og *c'est une bonne question* eller *ça peut se faire*, som kan efterfølges af et *mais*).

5. *Oui*'s funktioner

Jeg har her valgt at se på *oui*'s funktioner, men vil dog nævne følgende ord, som hyppigt optræder i mine samtaler, og som er særligt problematiske, ord som ofte resulterer i struktureringskonflikter, fordi de rummer instrukser, der ikke er entydige: a) *oui* (*oui oui, oui...mais, ouai*), b) *ah* (*ah...mais*), c) *même si*. Punkt b) og c) vil jeg nøjes med at knytte nogle ganske få kommentarer til. Jeg antager således, at funktionen af *même si* især afhænger af den sekventielle placering. For så vidt angår *ah*, antager jeg, at der er tale om en partikel, der på mange måder fungerer ligesom det engelske *oh* (jr. Heritage 1998). Det ser ud til, at *ah*, når det fremsættes i forbindelse med et svar, kan angive, at det spørgsmål der skal besvares er problematisk for så vidt angår dets relevans, de dertil knyttede præsuppositioner eller den kontekstuelle viden eller mangel på samme. Det kan også bruges til at antyde, at svareren nødig vil svare, eller det kan varsle et negativt såkaldt ikke-præfereret svar. Det er således ikke let at afgøre, hvad den egentlige funktion af *ah* er i eksempel (6), linie 481, et *ah* som i øvrigt også giver anledning til en struktureringskonflikt markeret ved en afbrydelse i linie 484. For at finde ud af det, er det nødvendigt at se på de sproglige instrukser, der ledsager *ah*'et, og jeg tænker her ikke blot på den sekventielle placering, d.v.s. hvor i samtalen partiklen optræder (præsekvens, indskudt sekvens, postsekvens, hierarkisk struktur), men også på hvad der står foran og hvad der følger efter, fx en pause, og på hvordan det udtales, fx vokalforlængelse, tryk, intonation m.v. Det samme ser ud til at gælde for *oui*, som vi nu skal se lidt nærmere på.

Først kan vi konstatere, at der i skriftsproget er mange måder at sige *ja* på, både på fransk og på dansk. På fransk er der fx: *certes, ma foi oui, mais oui!, pourquoi pas? parfaite-ment! à qui le dites-vous? je l'avoue! j'en conviens! d'accord! c'est dit! amen!*, etc. (Adam 1990 som citerer Bally 1965 : 20). Det forholder sig nok sådan, at disse forskellige måder at sige *oui* på er nødvendige eller er opstået, fordi de paraverbale markører, der er til rådighed i talesproget, og som gør det muligt at tilføje *oui*'et en ekstra dimension (en særlig funktion), ikke er til rådighed i skriftsproget.

Selvom brugen af *oui* har afgørende betydning for den måde en samtale udvikler sig på, findes der mig bekendt endnu ikke ret mange undersøgelser af *oui* eller *oui...mais*. Der begynder dog at dukke undersøgelser op af *ja* på forskellige sprog (jf. NorFA Workshop on Discourse Particles, Uppsala, 14.-16. januar 2000). På fransk findes der også nogle undersøgelser af *oui* og af *oui...mais*, men det er undersøgelser hvis overordnede formål ikke er en decideret funktionel analyse. Jeg vil her nævne Gülich (1970), Cadiot et al. (1979), Auchlin (1981), Moeschler (1985), Roulet et al. (1985), Morel (1986). Endvidere findes der mange undersøgelser af *mais* (Ducrot især), en konnektor, der er relevant for en undersøgelse af *oui* (i anvendelsen *oui...mais*, som hyppigt optræder i mine samtaler). Endelig findes der nogle undersøgelser af, hvordan forskellige partikler fungerer på fransk, og jeg vil her især nævne Mosegaard Hansen (1998), undersøgelsen af *bon/ben*, og Adam (1990), der har set på funktionen af *certes*. Disse partikler er specielt relevante for en undersøgelse af *oui*. De spørgsmål, jeg har stillet mig selv, er inspireret af disse arbejder: 1) kan *oui* bruges alene (som det er tilfældet for *certes*). I bekræftende fald under hvilke betingelser (sekventiel placering, udtale, paraverbale markører osv.). Eller 2) tager man altid en eller anden form for forbehold, når man bruger et *oui*, indleder *oui* altid en koncessiv struktur. Forventer vi med andre ord altid at høre et *mais*, når vi har hørt et *oui*? Takket være Ducrot (og i øvrigt også de gamle retorikere) ved vi, at en koncessiv struktur er en effektiv overtalelsesstrategi. Man viser en form for enighed med et andet synspunkt og drager fordel af denne enighed til at fremsætte en modargumentation. Modtager ønsker et såkaldt præfereret svar, brugen af et *oui* kan være en måde at få ordet på, en måde at få den anden til at standse sin talestrøm på.

Det der er interessant er, at det ser ud til at måden at sige *oui* på er afgørende for, om det fx lykkes at få ordet og i det hele taget for interpretationen. Spørgsmålet er så, hvor mange *oui*'er der findes. Jeg vil nu præsentere mine hypoteser i skemaform, idet jeg vil præcisere 1) at der er tale om iagttagelser jeg har gjort i et meget lille datamateriale (sammensat af samtaler af en bestemt type, nemlig forretningssamtaler, 2) at de forskellige træk er forenelige, hvilket mit skema ikke rigtig tager højde for, 3) at skemaet kun viser, hvordan *oui* ser ud til at fungere i én bestemt sekventiel placering, hvilket fremgår af eksemplerne.

Der bør udarbejdes et skema for *oui* i hver enkelt af de positioner/placeringer det kan have i en samtale: præsekventiel, indskudt, postsekventiel (som igen kan indplaceres i en mere overordnet hierarkisk struktur).

FUNKTION ⇒	<i>Oui</i> Argumentativt Assertivt	<i>oui</i> argumentativt koncessivt	<i>oui</i> rituelt høfligt	<i>oui</i> rituelt uhøfligt
PARAMETER ↓	(6), 494 (14), 524	(6), 495 (7), 502	(6), 467 (12), 51	(12), 63 (15), 388
Pause	nej	evt. (før/efter)	nej (ofte overlap)	evt. (ofte overlap)
Vokal- forlængelse	evt.	ja	ja	evt.
Tryk	ja	nej	nej	svagt
Intonation	ingen særlige karakteristika	fortsættende	stigende (åbnende)	faldende (lukkende)
Forstærkning (leksikalsk)	et ekstra <i>oui</i> / <i>bien sûr</i> , etc.	to konstituenten (<i>oui...mais, oui</i> + kommentar + pause + <i>mais</i>)	nej (står alene)	et ekstra <i>oui</i> (eller flere) NB: <i>ouai, ah</i>
Volumen	for få eksempler i mit datamatr.	-	-	-

Jeg vil herunder først præsentere eksemplerne (13), (14) og (15) for derefter kort at knytte et par kommentarer til skemaet:

- (13) 20 A euh bon eu:h alors je dois faire très très rapide-
ment un budget
21 et euh dans le () euh qui bon en gros c'est
entre 400 et 600.000
22 francs le: le budget
23 B oui oui
24 A hein?
25 B oui
26 mais (.) ce n'est pas spécialement () qui est
conception,
27 agence () .hh?

- (14) 523 A ok?
 524 B oui:
 525 A je te remercie::
 526 B c'est moi
 527 A à bientôt
 528 B à bientôt au revoir
- (15) 387 A mais c'est LA FRANCE (ça le) [()]
 388 B [oui oui oui] (.) oui oui mais
 389 comment ça se fait qu'on ne sait rien (.) c'est ça il [()]
 390 A [()] pas?

Det ser ud til, at *oui* på den ene side kan have en argumentativ funktion, relateret til det propositionelle indhold (*oui* markerer enighed/accept, det lukker en udveksling). På den anden side kan det have en mere rituel funktion, relateret til de interpersonelle relationer, selve kommunikationskanalen. Herudover ser det ud til, at der er to argumentative *oui*'er og to rituelle *oui*'er (et høfligt *vs* et uhøfligt *oui*). For så vidt angår de argumentative *oui*'er, antager jeg, at et koncessivt *oui* udtales mindre stringent (forudgående pause, vokalforlængelse, intet tryk, lav volumen, fortsat intonation, o.l.) end et assertivt *oui*. Ofte efterfølges det af et *mais* (hvor *certes* fx i.h.t. Adam efterfølges af *néanmoins, du moins/au moins, toutefois, pourtant*). Det er således ikke *oui* alene, der markerer koncessionen, men kombinationen af *oui* og et argumentativt *mais*. I skriftsproget er *certes* og *mais* ofte fordelt på to afsnit i.h.t. Adam. I mine samtaler ser det ud til, at der er en kort pause (evt. efter et indskud, en slags kommentar, som jeg endnu ikke har kunnet definere, men som sandsynligvis forstærker et ellers for svagt *oui*) mellem *oui* og *mais*.

For så vidt angår det rituelle *oui* antager jeg, at et høfligt *oui* udtales mindre stringent end et uhøfligt *oui* (karakteristika for det høflige *oui*: kort forudgående pause, vokalforlængelse, intet tryk, lav volumen, let stigende intonation med en åbnende funktion). I øvrigt overlapper et høfligt *oui* ofte modpartens tale, uden at der er tale om en afbrydelse. Der er tale om en meget fin skelnen, idet høflighed er placeret på en skala (høflig – uhøflig). For at afgøre, om der er tale om et argumentativt *oui* eller et rituel *oui*, er det først nødvendigt at se på den sekventielle placering.

6. Konklusion

Jeg har ovenfor i hovedtræk præsenteret en arbejdsmetode, der har vist sig yderst velegnet til afdækning af argumentations- og høflighedsstrategier i en verbal interaktion og henledt opmærksomheden på, at det også er en metode, der bl.a. ved hjælp af fænomenet struktureringskonflikter, ser ud til at være yderst velegnet til afdækning af bl.a. diskurspartiklers funktioner.

Det har således været muligt i skemaform at give et bud på de forskellige funktioner som *oui* kan have, i hvert fald på basis af de tendenser, der er i mit datamateriale. Der er det argumentative *oui*, herunder det assertive og det koncessive *oui* overfor det høflige og det uhøflige *oui*. Disse forskellige funktioner øver stor indflydelse på den måde en samtale udvikler sig på og er bestemmende for samtalestrukturen. Man kan med andre ord sige, at *oui* ofte bidrager til at organisere samtalen. Endvidere har jeg vist, at de træk, der definerer *oui* i dets forskellige funktioner primært er den sekventielle placering samt forskellige paralingvistiske markører (pause, vokalførlængelse, tryk, intonation, leksikalsk forstærkning og volumen). Endelig har jeg vist, at det ofte er den konkrete kombination af de forskellige markører, der er bestemmende for den funktion, som *oui* får.

Henvisninger

- Adam, J.-M. (1990). *Eléments de linguistique textuelle, théorie et pratique de l'analyse textuelle*. Bruxelles: Mardaga.
- Adam, J.-M. (1996). L'argumentation dans le dialogue. *Langue Française* 112. 31-49.
- Anscombre, J.-C. & Ducrot, O. (1983). *L'argumentation dans la langue*. Bruxelles: Mardaga.
- Berrendonner, A. (1990). Pour une macro-syntaxe. *Travaux de linguistique* 21. 25-36.
- Blanche-Benveniste, C. (1997). *Approches de la langue parlée en français*. Paris: Ophrys.
- Bouchard, R. (1987). Structuration et conflits de structuration. Cosnier J. & Kerbrat-Orecchioni C. (udg.). *Décrire la conversation*. Lyon: PUL. 73-104.

- Brown, P. & S. C. Levinson (1987). *Politeness. Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cadiot A. et al. (1979). 'Oui mais non mais' ou: il y a dialogue et dialogue. *Langue française* 42. 94-102.
- van Eemeren, F. H., R. Grootendorst, S. Jackson & S. Jacobs (1993). *Reconstructing Argumentative Discourse*. Tuscaloosa: The University of Alabama Press.
- Heritage, J. (1998). Oh-prefaced responses to inquiry. *Language in Society* 27: 3. 291-334.
- Jacobs, S. & S. Jackson (1989). Building a Model of Conversational Argument. B. Dervin et al. (udg.). *Rethinking communication*, vol. 2. Newbury Park, CA: Sage. 153-71.
- Kerbrat-Orecchioni, C. (1990, 1992). *Les interactions verbales*, tomes I & II. Paris: Armand Colin.
- Moeschler, J. (1987). *Argumentation et conversation. Eléments pour une analyse pragmatique du discours*. Paris: Hâtier-Crédif.
- Moeschler, J. (1989). *Modélisation du dialogue. Représentation de l'inférence argumentative*. Paris: Hermès.
- Mosegaard Hansen, M.-B. (1998). *The function of discourse particles. A study with special reference to spoken standard French*. Amsterdam: John Benjamins.
- Nølke, H. (1993). *Le regard du locuteur. Pour une linguistique des traces énonciatives*. Paris: Kimé.
- Nølke, H. (1998). Argumentationsanalyse. Grundtræk af en modulær sprogvidenskabelig tilgang. *Hermes* 21. 15-38.
- Plantin, C. (1996). *L'argumentation*. Paris: Editions du Seuil.
- Rossari, C. (1994): *Les opérations de reformulation*. Bern: Lang.
- Roulet, E. et al. (1985). *L'articulation du discours en français contemporain*. Bern: Peter Lang.
- Schegloff, E. (1996). Turn organization: one intersection of grammar and interaction. E. Ochs, A. Schegloff, S. A. Thompson. *Interaction and grammar*. Cambridge: Cambridge University Press. 52-133.
- Thomsen, C. (1998). Stratégies d'argumentation et de politesse. *Actes du XIIIe Congrès des Romanistes Scandinaves*. Jyväskylä: universitetet.
- Thomsen, C. (1998). *La séquence de requête: Stratégies d'argumentation et de politesse dans les conversations d'affaires téléphoniques*. Ph.d.-afhandling (præpublikation). Århus: Handelshøjskolen i Århus.
- Thomsen, C. (2000). *La séquence de requête: Stratégies d'argumentation et*

de politesse dans les conversations d'affaires téléphoniques. Bern: Peter Lang.

Thomsen, C. (under udgivelse): Les structures argumentatives dans les conversations d'affaires téléphoniques. *Actes du XIVe Congrès des Romanistes Scandinaves.* Stockholm: universitetet.

